

Федоренко О.А.

*молодший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ №1
Національної академії внутрішніх справ*

РОЛЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА ПРАВОСВІДОМОСТІ НА ШЛЯХУ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Розбудова української незалежної держави стала справою багатьох поколінь українців, які працювали заради відродження Батьківщини. Цей складний процес був і залишається обумовленим багатьма факторами соціально-економічного, політико-правового та духовного характеру. Набуття суверенної державності та формування нової економічної й політико-правової системи поставило перед народом України нові складні завдання, вирішення яких безпосередньо залежить від рівня розвитку суспільної правосвідомості та правової культури суспільства.

Важливими є у розвитку правосвідомості й правової культури українського народу корелятивність та взаємообумовленість з державотворчими процесами в нашій країні. Досягнення мети становлення України як демократичної, соціальної, правової держави неможливе без ґрунтового розуміння права, правосвідомості та правової культури, оскільки державотворення є не тільки процесом створення певних інститутів і норм, а й конкуренцією ідей, принципів щодо розуміння справедливості, свободи, рівності та інших цінностей, яка відбувається в українському суспільстві на різних щаблях: у середовищі політичній еліти, серед науковців та на побутовому рівні. [1].

Правова культура передбачає відповідні знання людьми певних положень чинного законодавства, порядку його реалізації, уміння користуватися цими знаннями при застосуванні норм права, їх виконанні. Розрізняють правову культуру суспільства загалом і правову культуру особистості. Причому ці два поняття є взаємозалежними. Чим більше освічених у правовому аспекті особистостей є у суспільстві, тим вищою буде правова культура цього суспільства. Правова культура особистості, будучи компонентом правової культури суспільства, виражає ступінь і характер розвитку суспільства, так чи інакше забезпечує соціалізацію особистості та правомірну діяльність особи.

Правова культура складається з цілої низки елементів, це: досягнення якісного стану юридичної охорони та захисту основних прав і свобод людини і громадянина; ступінь впровадження в практику суспільного та державного життя принципів верховенства права і правового закону; рівень правосвідомості громадян та посадових осіб. Вона охоплює правові цінності, визначає рівень демократії та законності, регулює суспільні відносини.

Суспільна правосвідомість визначається масовістю правомірної поведінки, рівнем правового виховання, масштабами та якістю юридичної освіти; досконалість законодавства за формою і змістом; стан законності в

суспільстві; ефективність роботи правозастосовних, зокрема правоохоронних, органів (суду, прокуратури, органів внутрішніх справ тощо).

У сучасній правовій теорії під правосвідомістю зазвичай розуміють сукупність емоцій, почуттів, настанов, ідей, теорій, концепцій, за посередництвом яких відображається правова дійсність, формуються ставлення до права та юридичної практики, ціннісна орієнтація щодо правової поведінки, бачення перспектив і напрямів розвитку правової системи [2]. На разі слід зазначити, що значним також є вплив на правосвідомість сучасного суспільства досягнень постіндустріальної та інформаційної цивілізацій: кардинально змінилася кількість, якість та засоби передачі інформації, розширився спектр відносин, які не «встигає» регулювати законодавство, і тому вони опосередковані, перш за все, правосвідомістю суб'єктів конкретної правової ситуації, а також традиціями громадянської культури [3].

Побудова правової держави без поліпшення правової культури та підвищення рівня правосвідомості громадян України є неможливою. У цій справі, безумовно, відіграє надзвичайну роль правляча політична еліта, адже саме на прикладі її представників формується якоюсь мірою правосвідомість і правова культура наших людей. Інфантильність їх правосвідомості вкрай недопустима. Тим більше, що від рішень політичних діячів залежать долі громадян, справи усього суспільства. Прийшовши до влади, політики мають знати, що у справі державного керівництва велику роль відіграє професіоналізм, знання справи, за яку береться той чи інший політик. Відсутність знань щодо об'єкта управління у політика як суб'єкта управління може призвести до занепаду об'єкта, яким він керує. Це мають насамперед усвідомити ті, кому пропонують очолити певну сферу державного управління [4].

Реалізація стратегічного курсу на розбудову України як демократичної, правової держави передбачає наявність високого рівня правосвідомості та правової культури. Проте відсутність в українському суспільстві сталих демократичних традицій сприяє домінуванню правового скептицизму та непоодиноким спроб досягнути політичних цілей неправовими методами.

Формування правової культури та правосвідомості громадян як напрям реалізації державної правової політики полягає у здійсненні цілеспрямованого впливу на різні соціальні верстви населення з метою підвищення їх правосвідомості та правової культури, доведенні до їх відома офіційних поглядів з питань згаданої політики. Важливо усвідомлювати, що будь-які правові засоби формування та реалізації державної правової політики не можуть бути ефективними за відсутності консолідаційних засад дії політичних сил, що передбачає наявність компетентного та ефективно діючого державного апарату [5].

Список використаних джерел

1. Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні : монографія / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. — Х. : Право, 2009. — 352 с.

2. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2014. – С. 147.

3. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність / Ю. Ю. Калиновський. – Х. : Право, 2008. – С. 89.

4. Шаравара І. Правова свідомість та правова культура в Україні: проблеми правової свідомості та правова культура в Україні: проблеми їх становлення] .Національний юридичний журнал: теорія і практика. № 3 2015 р. с. 9 – 12.

5. *Правова політика України: новітні виміри* / Микола. Недюха // Вісник Академії управління МВС. - 2010. - № 4(16). - С. 38-45. - Режим доступу: URL:

file:///C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/ucnavs_2010_4(16)__7%20(2).pdf